

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 475/2018-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. februára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom [REDACTED], [REDACTED], vo veci namietaného porušenia jeho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10 Co 172/2017 z 26. apríla 2018 v časti náhrady trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo

vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10 Co 172/2017 z 26. apríla 2018 v časti náhrady trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania **p o r u š e n é b o l i .**

2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10 Co 172/2017 z 26. apríla 2018 v časti náhrady trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania **z r u š u j e** a vec v tejto časti **v r a c i a** Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Žiline **j e p o v i n n ý** nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 498,55 € (slovom štyristodevät'desiatosem eur a päťdesiatpäť centov) na účet jeho právneho zástupcu [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutej časti rozsudku a sťažostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 475/2018-13 zo 4. decembra 2018 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), podľa v tom čase platného a účinného § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „pôvodný zákon o ústavnom súde“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského

súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 10 Co 172/2017 z 26. apríla 2018 v časti náhrady trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania (ďalej aj „napadnutá časť rozsudku“).

2. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uvádza, že Okresný súd Žilina rozhodol o jeho žalobe o ochranu osobnosti rozsudkom sp. zn. 27 C 236/2009 z 13. januára 2017 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) tak, že žalovaného zaviazal zabezpečiť odvysielanie ospravedlnenia, uložil povinnosť žalovanému zaplatiť sťažovateľovi nemajetkovú ujmu v sume 7 500 €, vo zvyšnej časti žalobu zamietol a žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podali obe strany odvolanie, o ktorých rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v časti povinnosti odvysielat' ospravedlnenie, ako aj náhrady nemajetkovej ujmy, zmenil rozsudok v časti trov konania tak, že sťažovateľovi priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného konania v rozsahu 30 % a žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov odvolacieho konania.

3. Sťažovateľ namieta, že krajský súd nesprávne aplikoval zásadu úspechu vo veci, pretože išlo o prípad, kde výška priznaného plnenia závisela od úvahy súdu. V tejto súvislosti argumentuje tým, že pri rozhodovaní o náhrade trov konania treba rozlišovať, čo je základné a čo sprevádzajúce. Za základné považuje sťažovateľ to, že do jeho práv na ochranu osobnosti bolo zasiahnuté, teda, čo sa týka právneho základu nároku, bol plne úspešný. Ako podporu pre svoju argumentáciu odkazuje aj na komentár k zákonu č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) a dodáva, že v predmete sporu bol úspešný nielen v povinnosti žalovaného ospravedlniť sa mu, ale aj v otázke priznania nemajetkovej ujmy, ktorej suma však závisela výlučne od úvahy súdu. Sťažovateľ je presvedčený o tom, že priznaná náhrada trov v rozsahu 30 % je nespravodlivá. Sťažovateľ tiež namieta porušenie svojich označených práv aj v nepriznaní náhrady trov odvolacieho konania s poukazom na to, že žalovaný v rámci svojho odvolania bol neúspešný. Nie je preto pravdivé tvrdenie odvolacieho súdu, že žiadna zo strán nebola úspešná v meritórnych častiach odvolania.

4. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné práva [redacted] podľa čl. 46 ods. 1, § 47 ods. 2 Ústavy SR, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na ochranu majetku zaručeného v čl. 20 Ústavy SR a čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru bolo postupom Krajského súdu Žilina v konaní vedenom pod č.k. 10Co 172/2017 zo dňa 26.4. 2018 v časti náhrady trov konania boli porušené.

Rozsudok Krajského súdu v Žiline č.k. 10Co 172/2017 zo dňa 26.4. 2018 v časti výroku 2/ týkajúce sa náhrady trov konania vo výške 30%, ktoré priznal odvolací súd žalobcovi a vo výroku 4/ ktorým súd rozhodol, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania sa ruší a vec sa vracia na nové konanie.

Krajský súd Žilina je povinný zaplatiť [redacted] trovy konania z titulu právneho zastúpenia vo výške 325,42 eur (2 úkony á 153,50 eur + 2x režijný paušál á 9,21 eur), na účet advokáta [redacted], advokáta, do dvoch mesiacov dní od právoplatnosti nálezu.“

5. Vec bola pôvodne pridelená sudcovi spravodajcovi Rudolfovi Tkáčikovi, ktorému 16. februára 2019 uplynulo funkčné obdobie sudcu ústavného súdu. V súlade s čl. X bodom 5 písm. b) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 v znení dodatku č. 1 schváleného 16. októbra 2019 bola vec prerozdelená náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov a pridelená sudcovi spravodajcovi Martinovi Vernarskému. V zmysle čl. II bodov 3 a 5 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2021 do 31. decembra 2021 je na konanie vo veci príslušný senát ústavného súdu v zložení Robert Šorl (predseda senátu) a sudcovia Peter Straka a Martin Vernarský.

II.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľa

6. Na výzvu ústavného súdu sa podaním sp. zn. Spr 16/2019 zo 6. februára 2019 doručeným ústavnému súdu 11. februára 2019 vyjadrila k ústavnej sťažnosti predsedníčka krajského súdu, v ktorom uviedla, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa považuje za nedôvodnú a zhoduje sa s vyjadrením predsedu senátu prejednávajúceho a rozhodujúceho danú vec,

ktoré k svojmu vyjadreniu priložila. Predseda senátu v predmetnom vyjadrení uviedol, že sa v plnej miere pridrižiava dôvodov vymedzených v bodoch 43 až 48 odôvodnenia napadnutej časti rozsudku krajského súdu, a zároveň konštatoval:

«Nie je prípustné vychádzať z ustálenej súdnej praxe týkajúcej sa výkladu ustanovenia § 142 ods. 3 O.s.p. Dotknuté ustanovenie nemá ekvivalent v aktuálne účinnom procesnom kódexe - Civilný sporový poriadok. Pokiaľ sa i objavujú (či už v právnej teórii alebo v rozhodovacej činnosti súdov) snahy o takmer úplné prevzatie predmetnej judikatúry viažucej sa k § 142 ods. 3 O.s.p., tieto nie je možné obhájiť ani odkazom na článok 4 odsek 2 základných zásad Civilného sporového poriadku. Nejde tu totiž o situáciu, že niet právnej normy (tou je všeobecné a zároveň určujúce ustanovenie § 255 ods. 1 CSP); navyše, zákonodarca jednoznačne prejavil svoju vôľu nezahrnúť do úpravy sporového konania (osobitne jeho časti rozhodovania o náhrade trov konania, resp. nároku na ňu) normu zhodnú, eventuálne obdobnú ustanoveniu § 142 ods. 3 O.s.p. Nešlo pritom ani o žiadnu nedôslednosť, ale o výslovnú „s plným vedomím“ deklarovajú vôľu zákonodarcu. Ak by sa malo jednáť len o akúsi nepozornosť, určite by ju zákonodarca odstránil novelizáciou, čo však v priebehu viac ako dva a pol roka neučinil. Za takejto situácie nie je možné postupovať tak, ako keby k žiadnej zmene právnej úpravy nedošlo a naďalej fakticky v celom rozsahu aplikovať neúčinnú právnu normu - § 142 ods. 3 O.s.p., vrátane k nej prináležiacej judikatúry. Uvedené by absolútne poprelo existenciu novej právnej úpravy výslovne vymedzenej zákonodarcom ako orgánom na to Ústavou Slovenskej republiky určeným...»

Právna úprava tak Občianskeho súdneho poriadku, ako i Civilného sporového poriadku neobsahuje právnu normu, ktorá by zakladala oprávnenie konajúceho súdu rozhodovať podľa úspešnosti strán v tej ktorej priebežnej fáze konania. Občiansky súdny poriadok dokonca výslovne uvádzal v § 145, že účastník, ktorému súd prizná náhradu trov konania, prizná aj náhradu trov predbežného opatrenia a zabezpečenia dôkazu. Z citovaného znenia vyplýva nielen skutočnosť jediného výsledkového rozhodnutia o trovách konania, ale i fakt, že pre priznanie náhrady trov predbežného opatrenia bol určujúci nie výsledok daného štádia konania, ale priznanie náhrady trov podľa výsledku celého konania.

Len pre úplnosť dodávam, že nie je prípustné zamieňať si účelnosť jednotlivých úkonov právnej služby s akceptáciou akéhosi etapovitého rozhodovania o trovách konania, ktorého sa dovoľáva sťažovateľ. Ním označované rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 83/2018 akcentuje práve túto okolnosť príčinnej súvislosti, t.j. účelnosti vynaloženia jednotlivých trov konania...

... v prípade potvrdenia rozsudku súdu prvej inštancie odvolacím súdom rozhodne odvolací súd o odvolacích trovách, pričom vychádza výlučne z neúspešnosti strán v rámci tohto štádia konania. V posudzovanom prípade obe sporové strany podali meritórne odvolania a ani jedna z nich nebola (vôbec) úspešná. Z daného pohľadu v konkrétnostiach súdnej veci bolo namieste vyhodnotiť rozsah miery úspechu i neúspechu každej zo sporových strán zhodne, čomu zodpovedá výrok, že žiadna z nich nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Pokiaľ aj došlo k zmene rozhodnutia vo výroku o trovách prvoinštančného konania, tak vzhľadom na minoritnosť úspechu žalobcu uvedené nebolo spôsobilé relevantne ovplyvniť pomer úspechu a neúspechu sporových strán v odvolacom konaní...»

7. Predsedníčka krajského súdu vo svojom vyjadrení zároveň vyslovila nesúhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci, a to z dôvodu, že „predmet ústavnej sťažnosti sa (až doktrinálne) týka procesnoprávnej otázky náhrady trov konania a v prípade výslovne neupravenom Civilným sporovým poriadkom - ak rozhodnutie súdu a pomer úspechu strany v spore závisí od úvahy súdu“. Od ústneho pojednávania o prijatej ústavnej sťažnosti možno podľa nej očakávať väčší priestor pre právnu argumentáciu, a tým aj objasnenie nazerania krajského súdu (resp. konajúceho senátu) na ústavnou sťažnosťou napadnuté rozhodnutie, pričom rozhodnutie ústavného súdu môže mať dosah na ďalšiu rozhodovaciu činnosť súdov v obdobných (odvolacích) konaniach.

8. K vyjadreniu krajského súdu zaujal na základe výzvy ústavného súdu stanovisko aj sťažovateľ. Tento vo svojom podaní doručenom ústavnému súdu 27. februára 2019 konštatoval, že tak, ako sa nestotožnil s odôvodnením napadnutej časti rozsudku, nestotožňuje sa ani s dôvodmi, ktoré uviedol vo svojom vyjadrení krajský súd, a pokladá ich naďalej za nesprávne. Zároveň uviedol nasledujúcu argumentáciu:

„Ak sa sťažovateľ domáhal ochrany osobnosti s priznaním nemajetkovej ujmy a súdy (v tomto prípade aj odvolací súd) vyhodnotil žalobu ako dôvodnú, avšak s použitím úvahy (sudcovského práva) považoval za primeranú prisúdiť inú čiastku, než ktorej sa domáhal sťažovateľ, bol sťažovateľ nepochybne procesne úspešný, čo do základu, avšak výška závisela od úvahy súdu, ktorú nemohol predvídať, pretože to objektívne nie je ani možné. Časť zamietnutého nároku nie je a nemôže byť teda prejavom procesného úspechu žalovaného, ale iba dôsledkom úvahy súdu. Považujeme neprimerane tvrdé a diskriminačné, aby sťažovateľovi, ktorý sa v dôsledku protiprávneho konania žalovaného - [REDAKOVANÉ] bol nútený domáhať sa ochrany osobnosti takmer v 9 ročnom súdnom konaní, nebola priznaná náhrada trov konania v plnej výške a to aj vrátane odvolacieho konania.

Za takejto procesnej situácie, v akej bol samotný sťažovateľ, je potom nevyhnutné konštatovať plný procesný úspech sťažovateľa čo do základu uplatneného nároku, pričom výška priznaného plnenia, a teda jeho procesný úspech závisel výlučne od úvahy súdu. Z týchto dôvodov a i s prihliadnutím na princíp všeobecnej spravodlivosti a rozumné usporiadanie procesných vzťahov strán sporu (článok 1,2 CSP), je potrebné vyhodnotiť úspech sťažovateľa pri rozhodovaní o náhrade trov konania v zmysle § 255 CSP.

Domnievame sa, že požiadavka na spravodlivé rozhodnutie súdu v zmysle Čl. 2 CSP i v časti trov konania vyžaduje, aby súdy i v takomto type sporov naďalej (i po 30.6. 2016) prihliadali na skutočnosť, že výška priznaného plnenia závisí výlučne len od úvahy súdu.

Tvrdíme, že samotný úspech strany v konaní nie je možné hodnotiť mechanicky len porovnaním toho, akú sumu si ako náhradu nemajetkovej ujmy žalobca podanou žalobou uplatnil a aká suma mu bola v konečnom rozhodnutí priznaná. Hodnotenie úspechu, tak ako ho zvolil odvolací súd, tak založilo porušenie základného princípu, na ktorom stojí civilné sporové konanie. Preto je potrebné vykladať ust. § 255 ods. 1 CSP práve v súlade so základnými princípmi civilného sporového konania. A pre absenciu výslovnej právnej úpravy v novom procesnom poriadku je uvedený postup priznania náhrady trov konania vo výške 100% v konaniach o ochranu osobnosti s priznaním nemajetkovej ujmy, možný podľa Čl. 4 CSP, ktorý neodporuje princípom, na ktorých je Civilný sporový poriadok založený.

Máme preto oprávnený dôvod sa domnievať, že právny názor, ktorý vyslovil odvolací súd pri priznávaní náhrady trov konania v tomto konkrétnom spore sťažovateľa je ojedinelý,

nie je ústavne konformný a nie je ani v súlade s rozhodovacou praxou súdov a dôvodovou správou k ust. CSP, na ktorý sme poukazovali.“

9. Sťažovateľ zároveň vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednávania v konaní o prijatej ústavnej sťažnosti, avšak samotné rozhodnutie o jeho konaní ponechal na úvahu ústavného súdu, pričom, ak uzná dôvody, pre ktoré by malo byť ústne pojednávanie nariadené, nariadeného pojednávania sa sťažovateľ zúčastní.

10. Ústavný súd prípisom č. k. III. ÚS 475/2018-26 z 21. novembra 2019 podľa § 126 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upovedomil o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľa zúčastnenú osobu, a to [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „zúčastnená osoba“ alebo „žalovaná“), s možnosťou vyjadriť sa k nej v lehote 10 dní od doručenia tohto prípisu. Zúčastnenej osobe bol predmetný prípis doručený 22. novembra 2019 a ústavný súd konštatuje, že nevyužila možnosť vyjadriť sa v konaní pred ústavným súdom.

11. Napriek nesúhlasu krajského súdu s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci ústavný súd v prostredí aktuálneho právneho stavu uprednostnil uplatnenie § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde v znení účinnom od 1. januára 2021, podľa ktorého ústavný súd v konaní o ústavnej sťažnosti môže upustiť od ústneho pojednávania, ak je na základe podaní účastníkov a spisov predložených ústavnému súdu zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Citované ustanovenie, na rozdiel od právneho stavu účinného do 31. decembra 2020, poskytuje ústavnému súdu širší diskrečný priestor pri rozhodovaní o (ne)nariadení ústneho pojednávania v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, keď už nie je jeho povinnosťou rešpektovať absolútnym spôsobom vôľu účastníka konania, ktorý sa ústneho pojednania veci dožaduje. To neznamena, že by pri využití predmetnej úvahy boli pre ústavný súd postoje účastníkov konania nepodstatné a nehodné povšimnutia. Na strane druhej však povaha konania o ústavnej sťažnosti predurčuje ako ťažiskové pre rozhodnutie vo veci samej otázky právne, nie skutkové, to všetko pri dôslednom rešpektovaní práva účastníka

konania označeného ako porušovateľa základných práv slobôd vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti.

12. Krajský súd vo svojom vyjadrení k prijatej ústavnej sťažnosti naznačil, že na požadovanom ústnom pojednávaní mieni prehliť právnu argumentáciu vo veci samej. Hoci si ústavný súd uvedomuje význam svojho meritórneho rozhodnutia v sťažovateľovej veci pre ďalšiu interpretáciu a uplatňovanie ustanovení Civilného sporového poriadku o povinnosti náhrady trov konania, právna povaha krajským súdom zamýšľanej argumentácie ju nevyhradzuje výlučne ústnemu prednesu na kontradiktórnej, bezprostrednosťou sa vyznačujúcej platforme pojednávania „pred očami“ senátu ústavného súdu. Z uvedeného dôvodu ústavný súd, sledujúc hľadiská efektivity konania, zohľadňujúc stále neistý časový horizont vývoja aktuálnej epidemiologickej krízy, pristúpil k rozhodnutiu v súdnej veci na neverejnom zasadnutí.

III.

Relevantná právna úprava

13. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

14. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

15. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon o ústavnom súde v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

16. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

17. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

18. Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

19. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

20. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.

21. Podľa § 255 ods. 1 CSP súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci.

22. Podľa § 255 ods. 2 CSP ak mala strana vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov konania pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a posúdenie vecí ústavným súdom

23. Sťažovateľ sa svojou ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia uvedených základných práv, pričom k ich porušeniu malo dôjsť napadnutou časťou rozsudku krajského súdu týkajúcou sa náhrady trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania.

24. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

25. Odôvodnenie súdneho rozhodnutia má podať jasne a zrozumiteľne odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

26. Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov,

ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy) (napr. I. ÚS 13/00, I. ÚS 49/01).

27. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

28. Ústavný súd vo svojej konštantnej judikatúre pravidelne pripomína, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

29. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

30. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj nárok na náhradu trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08). Prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje každému základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj zákonná úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Civilnom sporovom poriadku určuje, či je základné právo na súdnu ochranu naplnené

reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy). Procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (m. m. II. US 56/05, IV. US 147/08).

31. Ústavný súd nespochybňuje, že za určitých okolností možno k záveru o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dôjsť aj v súvislosti s námietkami sťažovateľov smerujúcimi proti právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu o náhrade trov súdneho konania. Vo všeobecnosti však platí, že rozhodnutie o náhrade trov konania nedosahuje spravidla samo osebe intenzitu predstavujúcu možnosť vyslovenia porušenia základných práv a slobôd bez ohľadu na to, akokoľvek sa môže účastníka konania citelne dotknúť. Ústavný súd pri posudzovaní problematiky trov konania, t. j. problematiky vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickej, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu napadaného výroku o trovách konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) extrémnym spôsobom alebo že bolo zasiahnuté aj iné základné právo (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

32. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej a platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

33. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, ktoré spočíva okrem iného na interpretácii právnych predpisov z hľadiska ich účelu a zmyslu, pričom pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov sa nesmie

opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07). Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (m. m. II. ÚS 171/05). Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Všeobecný súd pri svojom rozhodovaní nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavou súladného výkladu zákonov a obdobných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, i v týchto prípadoch sa musí vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (m. m. III. ÚS 72/2010). V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad *e ratione legis* pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (III. ÚS 341/07). Ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

34. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

35. Uvedené zásady týkajúce sa odôvodnenia súdneho rozhodnutia, vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti a prístupu ústavného súdu k posudzovaniu porušenia základných práv rozhodnutím všeobecného súdu o náhrade trov súdneho konania, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľom napadnutú časť rozsudku krajského súdu.

36. Úlohou ústavného súdu bolo preto preskúmať, či požadované limity spravodlivého súdneho konania boli v prípade sťažovateľa dodržané a či sa náležité posúdenie veci sťažovateľa odrazilo v jasnom a zrozumiteľnom zodpovedaní relevantných otázok, teda aj v náležitom odôvodnení namietaného rozhodnutia o trovách prvoinštančného a odvolacieho konania.

37. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta nesprávnu interpretáciu § 255 ods. 1 CSP pri rozhodnutí o náhrade trov konania s argumentáciou, že úspech strany v konaní nie je možné hodnotiť mechanicky len porovnaním toho, akú sumu si ako náhradu nemajetkovej ujmy žalobca uplatnil podanou žalobou a aká suma mu bola v konečnom rozhodnutí priznaná. Sťažovateľ poukázal na to, že ak sa domáhal ochrany osobnosti

s priznaním nemajetkovej ujmy a súdy, v tomto prípade aj odvolací súd, vyhodnotili žalobu ako dôvodnú, avšak s použitím úvahy (sudcovského práva) považovali za primeranú prisúdiť inú čiastku, než ktorej sa sťažovateľ domáhal, bol sťažovateľ nepochybne procesne úspešný čo sa týka základu, avšak výška závisela od úvahy súdu, ktorú nemohol predvídať, pretože to objektívne nie je ani možné. Časť zamietnutého nároku teda podľa neho nie je a nemôže byť prejavom procesného úspechu žalovaného, ale iba dôsledkom úvahy súdu. Podľa názoru sťažovateľa je potrebné vykladať ustanovenie § 255 ods. 1 CSP v súlade so základnými princípmi civilného sporového konania a zohľadňovať najmä kritérium spravodlivosti.

38. Z odôvodnenia napadnutej časti rozsudku krajského súdu vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

«43. Neobstojí odvolacia argumentácia žalobcu, podľa ktorej je v otázkach náhrady trov konania namieste vychádzať z judikatúry viažucej sa k § 142 ods. 3 O.s.p. vzhľadom na to, že vo vzťahu k ustanoveniam „nového“, t.j. aktuálne účinného procesného predpisu - Civilného sporového poriadku - zatiaľ v podstate niet ustálenej súdnej praxe. Označená právna norma Občianskeho súdneho poriadku nemá ekvivalent v Civilnom sporovom poriadku. Nadväzne je zrejmé, že zákonodarca nemienil dotknutú právnu úpravu prevziať (eventuálne s určitými modifikáciami) do účinného právneho predpisu. Pokiaľ teda zákonodarca jednoznačne prejavil vôľu nezahrnúť takéto ustanovenie do procesného kódexu, odporujú vôli zákonodarcu snahy o jeho faktické zachovanie prostredníctvom akéhosi širšieho výkladu; ktoré tendencie sa objavujú tak u časti súdnej praxe, ako i právnej teórie. Ani z dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku totiž nie je možné vyvodiť, že by zákonodarca mal takýto úmysel a „len nedopatrením“ text zákona tomuto úmyslu nezodpovedá.

44. Rovnako neobstojí požiadavka žalobcu na vyhodnocovanie miery úspechu, resp. neúspechu strán priebežne po jednotlivých štádiách/úsekoch konania v súdnej veci. Z celkovej úpravy inštitútu náhrady trov konania (tak v O.s.p., ako i v CSP) je nepochybné, že má výsledkový charakter, t.j. určujúcim je konečný výsledok sporu. Nie je preto podstatné, ktorá zo strán bola úspešná v niektorej dielčej časti konania (napr. o predbežnom opatrení, resp. neodkladnom opatrení; v odvolacom konaní, ktoré skončilo

zrušením prvoinštančného rozhodnutia a vrátením veci na ďalšie konanie a nové rozhodnutie atď.).

45. V súdnej veci niet tiež dôvodu na (čiastočnú) aplikáciu zásady (procesného) zavinenia, ktorá je vlastná rozhodovaniu o náhrade trov konania pri jeho zastavení. Pokiaľ žalobca zásadu zavinenia vníma širšie, čomu nasvedčujú súvislosti, v ktorých na ňu poukazuje, išlo by o okolnosť prichádzajúcu do úvahy v rámci posúdenia dôvodov hodných osobitného zreteľa v zmysle § 257 CSP. Uvedené však z pohľadu žalobcu, ktorý sa domáha priznania nároku na náhradu trov konania, je irelevantné, keďže na základe dôvodov hodných osobitného zreteľa možno len nepriznať náhradu trov; ale nie je prípustné iba na ich základe založiť nárok na náhradu trov konania voči protistrane.

46. Dôvodnou je však argumentácia žalobcu smerujúca ku komplexnému vyhodnoteniu pomeru úspechu a neúspechu sporových strán v súdnej veci. Nie vždy je pri ustálení úspechu v spore významným len paušálne porovnanie žalobcom nárokovanej a súdmi priznanej peňažnej sumy. Do tejto kategórie patria aj spory o ochranu osobnosti. V ich rámci je namieste posúdiť celý kontext a šírku existujúceho sporu, za účelom odstránenia ktorej neistoty sa obrátili strany na súd.

47. Súčasťou žalobcom uplatňovaného nároku bolo prioritne zistenie a konštatovanie zásahu do práva na ochranu jeho osobnosti, následne ustálenie, či tento zásah vyžaduje reparáciu ospravedlnením a napokon, či jeho intenzita bola taká, že je dôvodné priznanie i náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Zásah do osobnostného práva žalobcu bol preukázaný, rozsah súdmi akceptovaného ospravedlnenia je cca dvojtretinový a bola potvrdená i nutnosť poskytnutia finančnej kompenzácie nemajetkovej ujmy; hoci výrazne nižšia, než bola žalobcom požadovaná. V úhrne týchto okolností považoval krajský súd za primerané a zodpovedajúce spravodlivému usporiadaniu veci medzi stranami sporu priznanie žalobcovi nároku na náhradu trov prvoinštančného konania voči žalovanému v rozsahu 30%. Odvolací súd opakuje, že v sporoch o ochranu osobností ide o tak špecifickú situáciu, že nie je možné stanoviť všeobecnejšie platný čisto matematický spôsob výpočtu úspechu, resp. neúspechu strán v spore.

48. O trovách odvolacieho konania rozhodol krajský súd tak, že žiadna zo strán nemá na ich náhradu právo. V meritórnych častiach odvolaní nebola úspešná ani jedna zo strán. Žalobca bol čiastočne, ale v minoritnej časti (požadoval priznanie náhrady trov

konania v rozsahu 100% a v rámci odvolacieho prieskumu mu bol priznaný rozsah 30%), úspešný vo vzťahu k nároku na náhradu trov prvoinštančného konania. Rovnako však žalovaný zaznamenal v časti trov (plný) neúspech svojho odvolania. Z uvedeného vyplýva, že v rámci odvolacieho konania ani jedna zo strán nedosiahla úspech v takej miere, aby podmieňoval priznanie jej (čo i len čiastočnej) náhrady trov konania. Naopak, z celkového hľadiska je potrebné uzavrieť, že v zmysle § 255 ods. 2 (časť za slovom „prípadne“) v spojení s § 396 ods. 1 CSP žiadna zo strán nemá na náhradu trov odvolacieho konania právo.»

39. Ústavný súd sa v rámci svojej rozhodovacej činnosti vyjadril k vzájomnému vzťahu medzi jazykovými výkladovými metódami a ostatnými metódami interpretácie normatívneho textu a uviedol, že k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v takom prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona, ako aj v záujme ochrany ústavnoprávných princípov vrátane ochrany základných práv. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávnosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä teleologický, systematický a historický výklad vrátane ústavne konformného výkladu, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010).

40. Ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že každá právna norma má svoj účel a zmysel, ktorého rekonštrukcia je vždy spätá s celou radou neistôt. Zmysel a účel možno nepochybné abstrahovať aj z autentických dokumentov vypovedajúcich o vôli a zámeroch zákonodarcu, medzi ktoré nepochybné patrí aj dôvodová správa.

41. Z príslušnej časti dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku vyplýva, že súd môže „priznať náhradu trov konania v plnej výške aj v prípade, ak súd priznal nárok úspešnej strane, avšak nie v požadovanej výške. Ide o prípady, keď výška nároku závisí

od úvahy súdu. Príkladom je náhrada nemajetkovej ujmy v sporoch o ochranu osobnosti – určenie, že bola porušená zásada rovnakého zaobchádzania, a povinnosť žalovaného sa ospravedlniť priznané boli, avšak náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch nebola priznaná v požadovanej výške.“

42. Z citovanej časti dôvodovej správy vyplýva, že zmyslom novej právnej úpravy nebola snaha zákonodarcu sa pri rozhodovaní o náhrade trov konania koncepčne odchýliť od pravidla pôvodne vyjadreného v § 142 ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), ako to explikoval krajský súd v napadnutom rozhodnutí v podobe jeho kategorického vylúčenia. V tejto súvislosti je však relevantné jednak to, že dôvodová správa nezodpovedá výslovnému zneniu § 255 CSP, a jednak to, že ani samotná dôvodová správa nepočíta s povinnosťou všeobecného súdu pri rozhodovaní o náhrade trov konania v sporoch o náhradu nemajetkovej ujmy za akýchkoľvek okolností postupovať spôsobom, aký navrhuje sťažovateľ (obdobne IV. ÚS 652/2018).

43. Z už citovaných ustanovení Civilného sporového poriadku vyplýva, že kritériom na priznanie nároku na náhradu trov konania je miera úspechu vo veci, ktorá sa zisťuje u žalobcu, ako aj u žalovaného. Miera úspechu vo veci vo všeobecnosti závisí od vzťahu meritórneho rozhodnutia k žalobnému petitu, ktorý bol naposledy urobený vo veci samej. Z dispozície citovaného § 255 ods. 2 CSP ďalej vyplýva, že čiastočný úspech vo veci sa môže v rozhodnutí o trovách konania prejavíť dvoma spôsobmi, a to tak, že súd (i) náhradu trov konania pomerne rozdelí alebo (ii) náhradu trov konania neprizná žiadnej zo strán. Pravidlo vyplývajúce z § 142 ods. 3 OSP (náhradu trov konania v plnom rozsahu môže súd priznať tomu účastníkovi, ktorý mal neúspech len v nepatrnej časti, alebo v prípade, ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu) nie je súčasťou normatívneho textu vyplývajúceho z § 255 CSP. Vo vzťahu k pravidlu vyplývajúceho z § 142 ods. 3 OSP je potrebné uviesť, že toto pravidlo predstavovalo výnimku zo zásady pre rozhodovanie o náhrade trov konania pri čiastočnom úspechu vo veci (§ 142 ods. 2 OSP). Aplikácia označenej výnimky (plná náhrada trov konania) však ani za účinnosti právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom súdnom poriadku neprichádzala do úvahy vždy, ale iba v prípade, ak sa neúspech prejavil iba vo výške plnenia

za predpokladu, že účastník konania na začiatku sporu túto výšku plnenia presne nepoznal a ani presne poznať nemohol (IV. ÚS 652/2018).

44. Právna úprava náhrady trov konania v sporovom konaní sa podľa doterajšej úpravy v Občianskeho súdneho poriadku, ako aj podľa novej úpravy účinnej od 1. júla 2017 v Civilnom sporovom poriadku spravuje zásadou úspechu v konaní/spore. Z porovnania doterajšej a novej právnej úpravy vyplýva, že Civilný sporový poriadok už nemá ustanovenie obdobné úprave obsiahnutej § 142 ods. 3 OSP, ktoré sa uplatňovalo ako lex specialis vo vzťahu k úprave obsiahnutej v § 142 ods. 2 OSP. Z uvedeného síce vyplýva, že nepatrný úspech už Civilný sporový poriadok nepozná (a preto pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov sa podľa Civilného sporového poriadku zohľadňuje každý neúspech), avšak ani nová právna úprava nevyklučuje osobitný režim posudzovania úspechu v konaní a nárokov na náhradu trov v prípadoch, keď výška plnenia závisela od znaleckého posudku alebo úvahy súdu, a to z hľadiska výsledku v zásade zhodne ako podľa doterajšej úpravy (I. ÚS 56/2017).

45. Z publikácie Civilný sporový poriadok od autorov Števčeka, Ficovej, Baricovej, Mesiarkinovej, Bajánkovej, Tomašoviča a kol. vydanej v nakladateľstve C. H. Beck v roku 2016 zo strán 926 a 927 vyplýva:

«Civilný sporový poriadok nemá ustanovenie obdobné ustanoveniu § 142 ods. 3 OSP, ktoré sa uplatňovalo ako lex specialis vo vzťahu k § 142 ods. 2 OSP (k tomu napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 142/2014). Na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy nová právna úprava neobsahuje tri špeciálne skutkové podstaty (§ 142 ods. 1, 2 a 3 OSP), ale len dve (§ 255 ods. 1, 2 CSP). Na prvom mieste je zásada úspechu a v prípadoch, keď mala strana sporu vo veci úspech len čiastočný, platí pravidlo obsiahnuté v § 255 ods. 2 CSP (pomer úspechu). Nepatrný neúspech Civilný sporový poriadok aktuálne nepozná, zohľadňuje sa teda každý neúspech, a to vrátane neúspechu v časti príslušenstva pohľadávky. Zásadu úspechu vo veci treba uplatniť aj na konania, v ktorých výška plnenia závisí od úvahy súdu (sudcovské právo) alebo od znaleckého posudku. V týchto prípadoch však nejde o procesne neúspešného žalobcu, ak mu bola priznaná aspoň časť žalobou uplatneného nároku. Nemožno ho totiž ad absurdum zaťažiť procesnou zodpovednosťou za predvídanie výsledku na základe úvahy súdu alebo znaleckej činnosti. Napríklad

pri sporoch o ochranu osobnosti býva pravidlom, že si žalobca svoju nemajetkovú ujmu ocení spravidla vyššie, ako na koľko mu ju odhadne súd podľa výsledkov vykonaného dokazovania. Nebolo by však celkom spravodlivé a v súlade so satisfakčnou funkciou nemajetkovej ujmy požadovať od žalobcu, aby svoju ujmu podceňoval iba preto, aby potom nemusel hradiť trovy konania. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania v tomto prípade treba rozlíšiť, čo je základné a čo sprevádzajúce (pozri k tomu napr. nález Ústavného súdu ČR, III. ÚS 170/99). Za základné sa považuje rozhodnutie, že do žalobcovho práva bolo zasiahnuté. Výška nemajetkovej ujmy je potom druhotná a nadväzujúca. Rovnako odborná otázka posudzovaná znalcom (prípadne aj viacerými znalcami) môže presahovať možnosti strany sporu, ktorá napr. výšku škody „iba“ odhaduje. Aj tu je zrejme primárnym fakt, že škoda bola spôsobená; jej výška nasleduje.»

46. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, predovšetkým poukazujúc na znenie príslušnej časti dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku a na závery uvedené v citovaných rozhodnutiach ústavného súdu (I. ÚS 56/2017, IV. ÚS 652/2018) a v publikovanej odbornej literatúre, možno konštatovať, že vec sťažovateľa je prípadom, keď výška plnenia (náhrada nemajetkovej ujmy) bola závislá od úvahy súdu, a teda prípadom odôvodňujúcim osobitné posudzovanie úspechu a neúspechu v konaní s dôsledkami na rozhodovanie o trovách konania. Z uvedeného teda vyplýva, že zmyslom novej právnej úpravy Civilného sporového poriadku nebola snaha zákonodarcu sa pri rozhodovaní o náhrade trov konania koncepčne odchýliť od pravidla pôvodne vyjadreného v § 142 ods. 3 OSP.

47. Krajský súd však v odôvodnení napadnutej časti rozsudku a vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že zákonodarca nemienil dotknutú právnu úpravu (§ 142 ods. 3 OSP) prevziať do účinného právneho predpisu, a teda „*odporujú vôli zákonodarcu snahy o jeho faktické zachovanie prostredníctvom akéhosi širšieho výkladu*“.

48. Na základe uvedeného predmetný záver krajského súdu absolútne vylučujúci osobitný režim posudzovania úspechu v konaní a nárokov na náhradu trov v prípadoch, keď výška plnenia závisela od znaleckého posudku alebo úvahy súdu, nemožno akceptovať a takáto interpretácia § 255 CSP krajským súdom nie je v súlade s ústavou.

49. Pokiaľ ide o základ uplatneného nároku, sťažovateľ bol plne úspešný (zamietnutie žaloby v časti požadovaného ospravedlnenia je z tohto pohľadu zanedbateľné) a výška priznaného plnenia (nemajetkovej ujmy), a teda jeho procesný úspech v tomto smere závisel výlučne od úvahy súdu. Napriek tomu bol napadnutou časťou rozsudku priznaný sťažovateľovi nárok na náhradu trov prvoinštančného konania voči žalovanému v rozsahu 30 %. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti v okolnostiach danej veci nemožno považovať rozhodnutie o nároku na náhradu trov prvoinštančného konania ani za primerané a zodpovedajúce spravodlivému usporiadaniu veci medzi stranami sporu. Ústavný súd konštatuje, že rozhodnutím krajského súdu o trovách prvoinštančného konania došlo k procesnému excesu, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania, čo je predpokladom pre možnosť ústavného súdu zasiahnuť do rozhodnutia o trovách konania.

50. Vychádzajúc z uvedených skutočností, ústavný súd dospel k záveru, že napadnutou časťou rozsudku krajského súdu o trovách prvoinštančného konania došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže napadnutou časťou rozsudku krajský súd zároveň zasiahol aj do majetkových práv sťažovateľa, ústavný súd dospel k záveru, že tým bolo porušené aj základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a právo na ochranu vlastníctva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, preto konštatuje aj porušenie týchto majetkových práv sťažovateľa napadnutou časťou rozsudku krajského súdu.

51. Právo na priznanie primeranej a právnyimi predpismi stanovenej náhrady trov konania, ktoré úspešnej strane v konaní vzniknú, je súčasťou práva na spravodlivý proces a tiež súvisí, pokiaľ ide konkrétne o náhradu trov právneho zastúpenia, s majetkovým právom podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu a právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy (m. m. I. ÚS 119/2012). Krajský súd vzhľadom na uvedené tak odoprel sťažovateľovi aj ochranu označených práv vrátane práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy.

52. Vzhľadom na to, že napadnutá časť rozsudku krajského súdu o trovách odvolacieho konania vychádza čiastočne aj z jeho rozhodnutia o trovách prvoinštančného konania a nadväzuje naň, možno konštatovať, že aj touto časťou rozsudku krajského súdu boli porušené uvedené práva sťažovateľa.

V.

Zrušenie napadnutej časti rozsudku a vrátenie veci v tejto časti na ďalšie konanie

53. Napadnutou časťou rozsudku krajského súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, preto ústavný súd napadnutú časť rozsudku krajského súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil krajskému súdu v tejto časti na ďalšie konanie.

54. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

55. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

56. Úlohou krajského súdu bude opätovne konať a rozhodnúť o trovách prvoinštančného konania a odvolacieho konania, rešpektujúc právny názor ústavného súdu vyslovený v tomto rozhodnutí a majúc na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

VI. Trovy konania

57. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

58. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

59. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 498,55 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2018 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 153,50 € vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 9,21 € a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2019 (stanovisko k vyjadreniu krajského súdu) v hodnote 163,33 € vrátane režijného paušálu v hodnote 9,80 €.

60. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

61. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. februára 2021

Robert Šorl
predseda senátu